

leiko ikemura

metamorfoser / metamorphoses

10/2-5/5 2019

nordiska akvarellmuseet

Inledning

Det är med stor glädje Nordiska Akvarellmuseet som första museum i Norden visar Leiko Ikemuras konst. Hennes visuella poesi öppnar ett inre landskap där skapandet står i centrum. Verken är som eviga vattenflöden, klara, delikata, skira och kraftfulla på samma gång.

Leiko Ikemura föddes i Tsu i Japan, men fick sin konstnärliga utbildning i Europa, där hon levde från 21 års ålder. Som en av få japanska kvinnliga konstnärer som rönt framgångar internationellt är hon representerad på centrala museer i Europa, USA och Japan. Efter att ha tecknat och målat figurativt under en längre period började Ikemura i mitten av 90-talet arbeta med skulptur, ett val som ledde till att hennes konst öppnade sig för nya perspektiv. På 2010-talet närmade hon sig naturen alltmer och utvecklade de keramiska verken och skulpturerna med starkt fokus på gestalternas rörelse och eviga förvandling, som också uttrycks i hennes videokonst. I utställningsrummet flyter olika medier in i varandra och skildrar den fysiska och metafysiska verkligheten, där Leiko Ikemura är en röst mellan olika kulturer. Fantasin i hennes verk är ett universellt språk. Ikemura hämtar inspiration från naturen och sina japanska rötter. Stilmässigt tillhör hon dock Europa och framför allt har hon påverkats av tysk expressionism.

Jag vill tacka alla som har bidragit till denna utställning, speciellt långivarna. Ett särskilt tack till Andrea Grljusic på Studio Ikemura och till arkitekten Philipp von Matt, Leiko Ikemuras man, som tillsammans med sin kollega Stefano Tiracchia på Atelier PhvM har gestaltat utställningen. Detta samarbete har varit ovärderligt och resultatet fantastiskt. Det är Leiko som har bjudit in mig till sin magiska värld av figurer, legender och naturmystik, där jag anar ett vemod och en ensamhet i hennes längtan efter existentiell balans. Ett tillstånd där vi accepterar varandra som levande varelser i en värld med ständiga transformationer och metamorfoser.

Bera Nordal, museichef

Introduction

It is with great pleasure that the Nordic Watercolour Museum, as the first Nordic museum, is presenting the art of Leiko Ikemura. Her visual poetry opens an inner landscape where creativity is central, with works that are like eternal waterflows, clear, transparent and powerful all at once.

Leiko Ikemura was born in Tsu in Japan, but studied art in Europe, where she has lived and worked since the age of 21. She is one of the few Japanese women artists who have won an international reputation and she is represented in prestigious museums in Europe, USA and Japan. Following a long period of figurative drawing and painting, Ikemura began sculpting in the mid-1990s. The 2010s were another pivotal point, and her practice moved closer to nature. She developed her ceramic works and sculptures with a strong focus on the movement and perpetual transformation of her figures. In the exhibition space, also her different medias merge to portray the physical and metaphysical reality. Leiko Ikemura is a voice between different cultures. The imagination of her works is a universal language. Ikemura finds inspiration in nature and in her Japanese background. Her style is European, however, and her main influence is the German Expressionists.

I want to thank everyone who has contributed to this exhibition, especially the lenders. My special thanks to Andrea Grljusic at Studio Ikemura. Many thanks, also, to the architect Philipp von Matt, Leiko Ikemura's husband, who designed the exhibition together with his colleague Stefano Tiracchia at Atelier PhvM. Their collaboration has been invaluable, and the result is fantastic. However, it was Leiko herself who invited me into her magical world of characters, legends and nature mysticism, where I sense melancholy and loneliness in her quest for existential balance. A state where we accept one another as living creatures in a world of constant transformation and metamorphosis.

Bera Nordal, Museum Director

Leiko Ikemura Metamorfoser

Allt förändras, inget förgås.

Metamorfoser, Ovidius

Leiko Ikemuras konst skulle kunna beskrivas som nomadisk. Hon föddes i Tsu i Japan men sedan början på 1970-talet har hon varit bosatt på olika platser i Europa. Tidigt skolades hon in i den västeuropeiska konsttraditionen och påverkades av den franska surrealismen, särskilt av Odilon Redons karaktäristiska färgpalett och hans fantasivärldar. Andra starka influenser kom från tyska expressionister och från Louise Bourgeois stilbildande verk. Först i mogen ålder vände Ikemura blicken mot sina asiatiska rötter som plötsligt började alltmer påtagligt nästla sig in i hennes verk. Ikemuras konst hämtar sin näring från olika traditioner. Påståendet att "öst möter väst" är en kliché, som dock i detta fall är mycket välgrundad.

Metamorfoser

Det gemensamma spåret, som ibland avsiktligt och ibland oavsiktligt löper igenom Leiko Ikemuras skapande, är metamorfoser, eller med ett enklare ord – förvandling. I västvärlden är temat mest känt genom den romerske skaldens Ovidius berättelse *Metamorfoser* som handlar om den antika mytologins gudar och hjältar. Förvandlingar är verkets ledmotiv. Gudarna och de dödliga byter gestalt. Oftast handlar det om en förvandling från mänsklig till djurisk form. *Metamorfoser* har också blivit en viktig inspirationskälla för konstnärer och författare världen över. Tanken att naturens själ lever i nattens mörker förekommer samtidigt

under olika namn och former i japansk kultur. Myter, som förr i tiden förklarade svårbegripliga naturföreteelser, gav mening åt en gåtfull värld. Förvandlingen är också en av de grundläggande principerna i shintoismen, som kan spåras tillbaka till 700-talet. I shintoismen, i motsats till de stora världsreligionerna, förekommer varken grundare eller frälsare. Det gudomliga, som också är det mänskliga, lever i naturen och landskapet, i klippor, träd, floder, vindar, djur och platser. Fortidens människor trodde att allting i naturen var besjälade. Livets skiftningar speglas i årstidernas växlingar.

Öst och väst möts

I Leiko Ikemuras konst flätas tolkningar av den västerländska och den östasiatiska idén om världens själ i ständig förvandling samman. Hennes verk avspeglar Herakleitos berömda ord *panta rhei* (allting flyter). Enligt denna uppfattning är verkligheten varken fast eller bestående utan snarare en drivkraft och i en oavbruten förändring. Ikemuras gåtfulla verk föreställer märkliga varelser, djur, växter, mineraler och arkitektoniska detaljer som flyter samman och gradvis förändras allteftersom själva bilden växer fram. Gestalter med eteriska kroppar utvecklas i en drömsk atmosfär nära naturen. Människor blir växter. Växter blir djur. Djur blir flyktiga figurer och abstraktioner. Ur abstraktionerna föds ett nytt liv och allting börjar om igen. Det är en personlig kosmologi som innefattar olika kulturella arv och binder samman universella skapelsemyter, folkliga legender och vetenskapliga landvinningar. I Ikemuras konst finns även samhällskritiska undertoner och en medvetenhet om globala miljörisiker.

Över gränser

Den nomadiska egenskapen i Ikemuras bildvärld avspeglas även i hennes genreöverskridanden och fria vandringar mellan olika konstnärliga tekniker. Porträtt blir landskap. Landskap blir abstraktioner. Teckningar blir målningar. Målningar blir skulpturer. Det finns en organisk linje, en förvandlingsprocess i Ikemuras unika formspråk – drömskt, poetiskt

och vibrerande av subtila metamorfoser som om ingenting var fast utan allting höll på att ständigt bli till. Hon skapar i akvarell, pastell och olja. I sina skulpturer använder hon lera, terrakotta och brons. Figurenas rörelser förstärks av skimrande glasyrer. På lutande, lugnt sovande huvuden växer träden. I berglandskapen synliggörs plötsligt ett kvinnoansikte. Många verk framstår som om de föddes ur amorfa material.

Kvinna i förvandling

I Ikemuras konst förekommer ofta en kvinnogestalt i förvandling. Gåttfulla flickor, kvinnor och mödrar med barn smälter ofta samman med naturen och blir ett med träd och berg. Kvinnoansikten dyker plötsligt fram på Fujiberget (som i den klassiskt japanska konsten). Berget, det ständiga elementet i Ikemuras konst, är ibland täckt av en tjock dimma, ibland tronar det i bakgrunden som kompositionens centrum. Berget – det ursprungliga hemmet i många av världens skapelseberättelser – innebär livets seger över döden.

I en svit akvareller förvandlas en kvinna, som hos Ovidius, till ett träd. I *Metamorfoser* berättar Ovidius om nymfen Dafne. Apollon förolämpar kärleksguden Cupido som hämnas genom att avfyra en av sina vassa pilar och väcker hans åtrå. Apollon blir passionerat förälskad i den kyska Dafne som försöker fly undan. När han nästan kommit ifatt henne räddas Dafne av sin far, flodguden Peneios, som förvandlar henne till ett grönskande lagerträd. Med handen på trädstammen kan Apollon fortfarande känna Dafnes hjärtslag under barken. Myten har bland annat tolkats av den italienske konstnären Giovanni Lorenzo Bernini på 1600-talet. I Ikemuras sensuella akvareller finns Dafnes systrar eller reinkarnationer i form av mystiska skogsväsen, halvkvinnor-halvträd. Berättelserna rinner samman och förenas som färgpigment och vatten på ett pappersblad.

I en serie närbilder, kanske självporträtt, låter Ikemura ett kvinnoansikte flyta fritt i ett tomrum. Det vanligaste är dock att hennes figurer smälter samman med den omgivande rymden som om det var ett tecken på östvärldens filosofiska uppfattning om individen som en del av en

kontinuerlig helhet. I Ikemuras perfekt balanserade verk är människor, djur och den omgivande naturmiljön en skapelseberättelse, där födelse och död varken är början eller slut utan snarare övergångsportar i en cirkulär process som fortsätter i oändlighet.

Sjärens landskap

I Ikemuras besjälade fantasilandskap i liggande format är den låga horisontlinjen en tröskel till evighet. Natt och dag, himmel och hav övergår i varandra. Miljöerna är aldrig tidsbestämda. Här återskapas istället imaginära platser där subjekt och objekt inte har skilts åt utan har samma dignitet. I uttrycksfulla kompositioner förenklas former och konturer löses upp. Som i den neoexpressionistiska rörelsen (sent 1970-tal – mitten av 1980-talet i Europa och USA) förmedlas känslorna genom färgstämningar. Ibland är det hårt, dramatiskt och vasst. Oftare är det drömskt, harmoniskt, fluffigt och bomullsliknande mjukt. Ett mildt melankoliskt stråk löper dock överallt. Känslan av ensamhet, längtan och existentiellt sökande fernissar kontemplativa panoramautsikter som påminner om den japanska landskapsmåleritraditionen. I en serie träd ekar i sin tur stämningar från Odilon Redon och hans otyglade fantasier. Ikemura har även parafraaserat ett av Redons paradnummer – *Spindeln med människoansikte* från 1881. Ett verk som även leder tankarna till Franz Kafkas novell *Förvandlingen* (1915).

Leiko Ikemuras konst bejakar förvandlingen som livets grund. Den binder samman öst och väst, historien och framtiden, själen och naturen. Hennes bildvärld är en universell sagoskatt där allting befinner sig i en ständig transformation. Tidernas begynnelse och det slutgiltiga Armageddon möts i nuet.

Joanna Persman

Konsthistoriker och intendent på Nordiska Akvarellmuseet

Leiko Ikemura Metamorphoses

Everything changes, nothing perishes.

Metamorphoses, Ovid

Leiko Ikemura's art could be described as nomadic. Born in Tsu, Japan, she has lived in different parts of Europe since the early 1970s. She was trained in the Western artistic tradition from an early age, and was influenced by French Surrealism, especially Odilon Redon's characteristic colours and fantasy world. The German Expressionists and the seminal works of Louise Bourgeois were also powerful sources of inspiration. But it was not until much later in life that Ikemura began exploring her Asian roots that had suddenly begun to insinuate themselves into her works. Ikemura's practice is nourished by several traditions. The old expression "East meets West" may be a cliché, but in this case it is most certainly apt.

Metamorphoses

The common thread that, intentionally or inadvertently, runs through Leiko Ikemura's oeuvre is metamorphosis, or, to use a simpler word – transformation. In the West, this theme is best known through the Roman poet Ovid's *Metamorphoses*, a narrative poem about the gods and heroes of antiquity. Transformation is the leitmotif. Gods and mortals change form. Usually, this transformation is from human to animal. *Metamorphosis* has also provided vital inspiration for artists and writers all over the world. The idea that the soul of nature inhabits the darkness of the night has been given different names and shapes in Japanese culture.

Myths that were used to explain incomprehensible natural phenomena gave meaning to a mysterious world. Transformation is also one of the fundamental tenets of Shintoism, which dates back to the 8th century. In Shintoism, unlike the major world religions, there is neither creator nor saviour. The divine, which is also the human, resides in nature and the landscape, in cliffs, trees, rivers, winds, animals and places. Prehistoric man believed that everything in nature was animated. Life's changes are reflected in the seasons.

East Meets West

Leiko Ikemura intertwines interpretations of the Western and Eastern notions of a perpetually changing universal soul, reflecting the famous words of Heraclitus, *panta rhei* (everything flows). According to this belief, reality is neither solid nor lasting but rather a driving force and unceasing flux. Ikemura's enigmatic works represent strange creatures, animals, plants, minerals and architectural details that merge and gradually alter their shape as the image emerges. Figures with ethereal bodies develop in a dreamy atmosphere in harmony with nature. Humans turn into plants. Plants into animals. Animals become transient forms and abstractions. The abstractions engender new life, and everything starts over again. This personal cosmology embraces different cultural heritages and binds together universal creation myths, folk legends and scientific achievements. Ikemura's imagery also conveys undertones of social criticism and an awareness of global environmental hazards.

Crossing Boundaries

The nomadic quality is reflected in her genre-crossing and the ease with which she shifts between different artistic techniques. Portraits become landscapes. Landscapes become abstracts. Drawings become paintings. Paintings become sculptures. There is an organic flow, a transformation process in Ikemura's unique formal idiom – dreamy, poetic and vibrant with subtle metamorphoses, as though nothing were solid but everything

were forever being reborn. She works in watercolours, pastels and oils. For her sculptures she uses clay, terracotta and bronze. The movements of the figures are enhanced with shimmering glazes. Trees grow from inclined, calmly sleeping heads. The mountainous landscape suddenly reveals a woman's face. Many of her pieces appear to have been born from amorphous materials.

Transforming Woman

Female figures in transformation are a recurring feature. Enigmatic girls, women and mothers with children blend with nature and become one with trees and mountains. A woman's face might suddenly appear on Mount Fuji (as in classical Japanese art). The mountain, that constant element in the iconography, is sometimes shrouded in thick fog, at other times it towers in the background, as the centre of the composition. The mountain – the original home in many world creation myths – represents life's victory over death.

In one series of watercolours, a woman turns into a tree, like the nymph Daphne in Ovid's *Metamorphoses*. Cupid, the god of love, is insulted by Apollo, but gets his revenge by shooting him with one of his sharp arrows of desire, causing Apollo to fall passionately in love with the chaste Daphne, who tries to evade him. Just as he is about to catch her, Daphne is rescued by her father, the river god Peneus, who transforms her into a green olive tree. With his hand on the tree trunk, Apollo can still feel Daphne's heartbeat under the bark. This myth has been interpreted by many artists, including the Italian artist Giovanni Lorenzo Bernini in the 17th century. In Ikemura's sensual watercolours, Daphne's sisters or reincarnations appear in the form of mysterious forest creatures, half woman, half tree. The stories conflate and blend, like pigments and water on a sheet of paper.

In a series of close-ups, possibly self-portraits, Ikemura leaves a female face to float freely in mid-air. More commonly, however, her figures fuse with the surrounding space, as though representing the Eastern

philosophical idea of the individual as part of a continuous whole. In these perfectly poised works, humans, animals and the natural surroundings are a creation myth, where birth and death are neither beginning nor end but transitional portals in a cyclical process that goes on eternally.

The Spiritual Landscape

In Ikemura's horizontally oriented, animate fantasy landscapes, the low horizon is the threshold to eternity. Night becomes day, heaven becomes sea. Time is never specific in these scenes. Instead, imaginary places are recreated here, where subject and object have not parted ways but are of equal value. In expressive compositions, the forms are simplified and contours dissolved. As in the Neo-Expressionist movement (in the late 70s to mid-80s in Europe and the USA), feelings are conveyed through atmospheric colour. The mood is sometimes harsh, dramatic and sharp. More often, however, it is dreamy, harmonious, fluffy and cotton-soft. But a mild melancholy infuses everything. A sense of loneliness, longing and existential searching pervades in the contemplative panoramas that are reminiscent of the Japanese landscape tradition. A series of trees, in turn, echoes with moods from Odilon Redon and his uninhibited fantasies. Ikemura has also paraphrased one of Redon's finest pieces – *The Spider With the Human Face* from 1881, a work that also suggests Franz Kafka's novel *The Metamorphosis* (1915).

Leiko Ikemura affirms transformation as the very fundament of life, linking East with West, past with future, soul with nature. Her imagery is a universal treasure of legends, where everything is in perpetual transformation. The beginning of time and the ultimate Armageddon meet in the present.

Joanna Persman

Art historian and curator at The Nordic Watercolour Museum

Biografi

Leiko Ikemura föddes i Tsu, Japan. Hon började studera språk vid Osaka universitet 1970–1972 och var litteraturintresserad, särskilt av den japanska diktformen haiku. I ung ålder lämnade dock Ikemura sitt hemland för att fortsätta sina studier i Spanien. Hon läste vid Academia de Bellas Artes i Granada och Sevilla 1973–1978. 1979 flyttade hon till Zürich, där hon levde och var verksam i fyra år. Hennes intresse för bildkonst tog en ny fart här. Hon tecknade frenetiskt. Hon hade sin första galleriutställning i Schweiz, men det stora genombrottet blev dock separatutställningen på Bonner Kunstverein i Tyskland 1983. Sedan dess har Leiko Ikemura blivit en berömd konstnär med uppmärksammade utställningar världen över. Hon var professor i måleri vid Universität der Kunste i Berlin 1991–2015. Leiko Ikemura är nyfiken på världen och berest. Idag bor hon i Berlin men hon är även verksam som lärare vid Joshibis universitet för konst och design i Kanagawa i Japan.

Biography

Leiko Ikemura was born in Tsu, Japan. She studied languages at Osaka University in 1970–1972 and was very interested in literature, especially the Japanese haiku. She left Japan at an early age and went to Spain, where she studied at the art academies in Granada and Seville in 1973–1978. In 1979, she moved to Zürich. She lived and worked there for four years, and this is where her interest in visual arts was rekindled. During her years there, she worked hard at drawing, and this was where she had her first gallery exhibition. Her major breakthrough, however, came with a solo show at the Bonner Kunstverein in Germany in 1983. Since then, Leiko Ikemura has become famous and featured in numerous acclaimed exhibitions all over the world. She was a professor of painting at the Universität der Kunste in Berlin in 1991–2015. Leiko Ikemura is curious about new places and has travelled far and wide. She currently lives in Berlin but also teaches at the Joshibi University of Art and Design in Kanagawa, Japan.

Bilder / Images

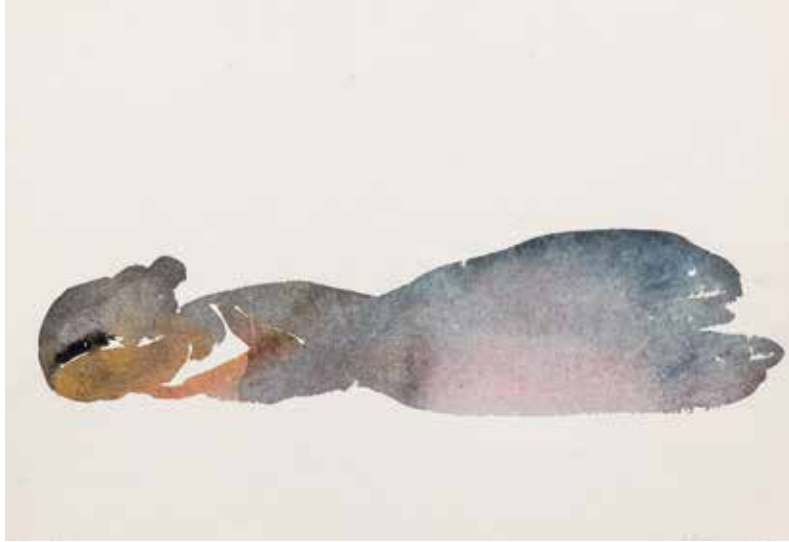
ett urval av verk från utstallningen
a selection of works from the exhibition

Girl In Yellow, 1995, akvarell / watercolour, 32 x 24 cm. Courtesy of the Artist

White Figure With Blue Miko, 1996, terrakotta / terracotta, 69 x 36 x 37 cm. Courtesy of the Artist

Lying, 1997, akvarell / watercolour, 28 x 38 cm. Courtesy of the Artist

Lying In White, 2013/18, patinerad brons / patinated bronze, 27 x 133 x 40 cm. Courtesy of the Artist

CP Summer, 2018, akvarell / watercolour, 21 X 15 cm. Courtesy of the Artist

Self, 2008, akvarell / watercolour, 21 x 15 cm. Courtesy of the Artist

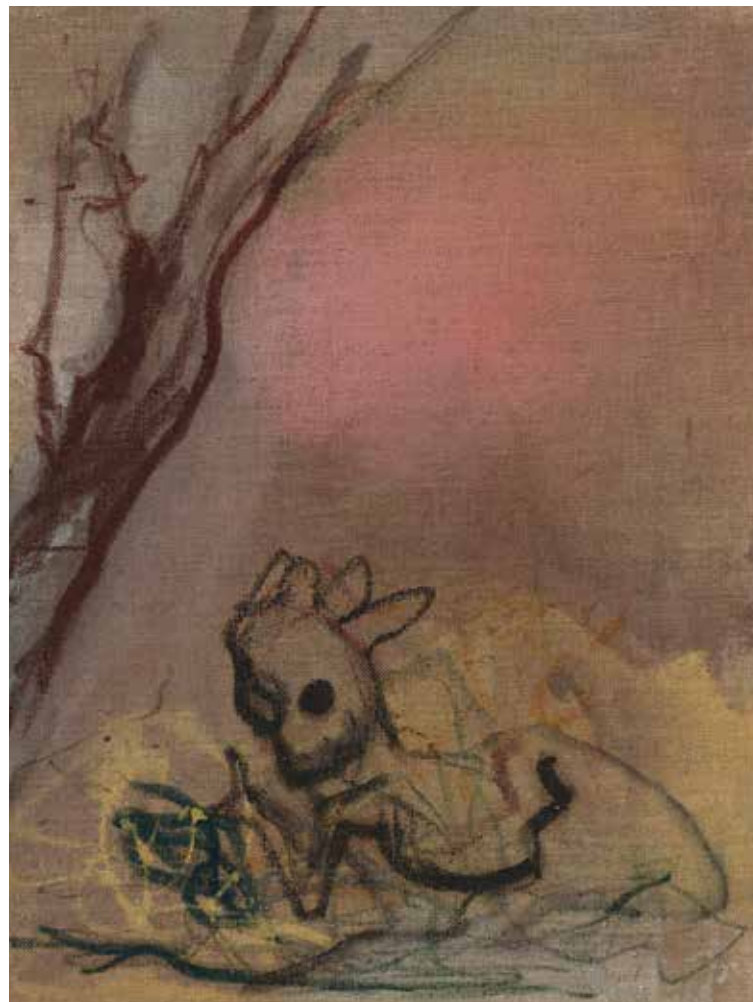
Fuji-Face, 2012, terrakotta / terracotta, 40 x 58 x 40 cm.
Courtesy of the Artist and KEWENIG, Berlin

Before Thunder, 2014/17, pigment & olja på juteväv / pigment & oil on jute,
290 x 190 cm. Courtesy of the Artist

Flying Face, 2016, monotypi på duk / monotype on canvas, 58,5 x 41 cm.
Courtesy of the Artist and KEWENIG, Berlin

Good Day, 2018, tempera & olja på juteväv / tempera & oil on jute, 80 x 60 cm. Courtesy of the Artist

Genesis mit Hl. Ursula, 2016, tempera & olja på juteväv / tempera & oil on jute, 190 x 290 cm.
Courtesy of the Artist

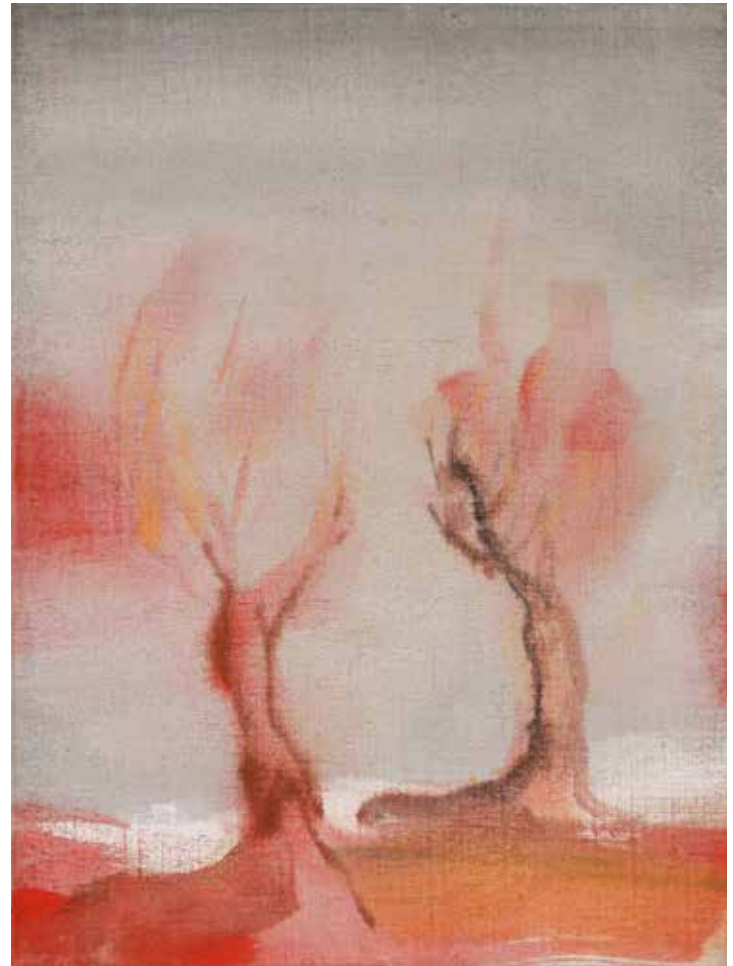
Aqua, 2007, akvarell / watercolour, 24 x 32 cm. Courtesy of the Artist

CP Summer, 2018, akvarell / watercolour, 41 x 31,5 cm. Courtesy of the Artist

Red Tree, 2007, pastel / pastel, 42 x 29,7 cm. Courtesy of the Artist

Red Trees, 2016, tempera på duk / tempera on canvas, 80 x 60 cm. Courtesy of the Artist

Dancing Trees, 2017, animation av 51 målningar / animation of 51 drawings, film still.
Courtesy of the Artist

CP Summer, 2018, akvarell / watercolour, 21 x 15 cm. Courtesy of the Artist

leiko ikemura

metamorfoser / metamorphoses

Utställning / Exhibition
10.2–15.5 2019

Curator: Bera Nordal
Redaktör / Editor: Joanna Persman

NAM Pocket, nr 3

Grafisk form / Graphic Design: NAM / Anna Berglund
Översättning / Translation: Gabriella Berggren
Fotografi / Photography: Jörg von Bruchhausen, Roman März,
Eric Tschernow – Collection of the Artist and KEWENIG, Berlin,
Kalle Sanner Fotografi, Philipp von Matt, Studio Ikemura and Atelier
Repro, tryck / Print: BOAB Tryckeri AB, Skårhamn

© 2019 NAM, konstnär, författare, översättare, fotografer

© 2019 NAM, artist, writers, translators, photographers

Nordiska Akvarellmuseet beskyddas av H.K.H. Kronprinsessan Victoria.
Offentliga uppdrag: Tjörns kommun, Västra Götalandsregionen, Statens kulturråd
Huvudpartners: Göteborgs-Posten, Språkbolaget AB
Partners: Barbro Osher Pro Suecia Foundation, Nordiska Kulturfonden,
Kulturkontakt Nord, ICA Nordevik, Letterstedtska föreningen
Med stöd av: Tjörns kommun, Västra Götalandsregionens kulturnämnd,
Västra Götalandsregionens regionutvecklingsnämnd, Statens kulturråd
& Kulturkontakt Nord

Nordiska Akvarellmuseet
Södra Hamnen 6, 471 32 Skårhamn
+46 (0)304-60 00 80
www.akvarellmuseet.org
info@akvarellmuseet.org

Bild sid.1 / picture page 1: *Usagi Kannon II*, 2013/18, patinerad brons / patinated bronze,
330 x 118 x 155 cm. Courtesy of the Artist.

nordiska akvarellmuseet